

## Сусветны дзень водных рэсурсаў 2025

Тэма 22 сакавіка 2025 года — «Захаванне лядовень». Гэты дэвіз нагадвае нам аб крытычнай ролі лядовень у падтрыманні жыцця на Зямлі і аднесены да аб'явлению 2025 года Міжнародным годам захавання лядовень. Лядоўні, якія часта называюцца «воданепорнымі вежамі планеты», з'яўляюцца найважнейшай крыніцай прэснай вады для мільёнаў людзей. Аднак ва ўмовах глабальнага пацяплення і змянення клімату лядоўні імкліва знікаюць, што пагражае стабільнасці водных рэсурсаў, якасці і жыцця чалавецтва.

Лядоўні — гэта вялізныя запасы прэснай вады, якія накопліваюцца стагоддзямі. Яны пакрываюць каля 10% паверхні Зямлі і ўтрымліваюць каля 69% сусветных запасаў прэснай вады. Лядоўні гуляюць ключавую ролю ў падтрыманні воднага балансу планеты, забяспечваючы стабільны сцёк вады ў рэкі і азёры, асабліва ў засушлівыя перыяды.

У нашы дні лядоўні імкліва скарачаюцца з-за глабальнага пацяплення. З 2000 года лядоўні губляюць у сярэднім 267 мільярдаў тон лёду штогод. Наступствы могуць быць катастрофічнымі:

- **Парушэнне воднага балансу.** Растваванне лядовень выклікае кароткачасовае павелічэнне сцёку вады, што можа прывесці да навадненняў. Аднак у доўгатэрміновай перспектыве гэта прывядзе да скарачэння водных рэсурсаў, асабліва ў засушлівых рэгіёнах.
- **Пагроза харчовай бяспекі.** Скарачэнне запасаў вады для арашэння можа прывесці да пагрозы голаду ў найбольш прыступных рэгіёнах.
- **Энергетычны крызіс.** Зніжэнне ўзроўню вады ў рэках можа прывесці да скарачэння вытворчасці гідраэлектраэнергіі, што асабліва важна для краін, якія залежаць ад гэтай крыніцы энергіі.
- **Стыхійныя бедствы.** Растваванне лядовень можа выклікаць апоўзні, селі і другія прыродныя катастрофы, якія пагражаюць жыццю людзей і інфраструктуры.
- **Страта біяразнастайнасці.** Змяненне воднага рэжыму рэк і азёр можа прывесці да знікнення многіх відаў раслін і жывёл, якія залежаць ад гэтых якасці.

Захаванне лядовень — гэта не толькі экалагічная, але і сацыяльна-эканамічная задача. Лядоўні гуляюць ключавую ролю ў барацьбе са змяненнем клімату, бо яны адлюстроўваюць сонечнае святло і дапамагаюць рэгуляваць тэмпературу планеты. Іх растваванне паскарае глабальнае пацяпленне, ствараючы заганны круг: чым большых лядовень знікае, тым хутчэй награвецца планета, і тым хутчэйшыя знікаюць якія засталіся лядоўні.

Акрамя таго, лядоўні маюць культурнае і духоўнае значэнне для многіх народаў, асабліва для карэнных таварыстваў, якія стагоддзямі жылі ў гармоніі з прыродай. Іх знікненне пагражае не толькі фізічнай, але і культурнай спадчыне чалавецтва.

Лядоўні — гэта не проста частка ландшафту, а жыццёва важны рэсурс для чалавецтва і ўсёй планеты. Ва ўмовах глабальнага змянення клімату захаванне лядовень становіцца адной з самых надзённых задач для чалавецтва. Толькі

аб'яднаўшы намаганні на ўсіх узроўнях, мы зможам абараніць лядоўні і забяспечыць трывалую будучыню для наступных пакаленняў.

Сусветны дзень водных рэсурсаў праводзіцца штогод 22 сакавіка. Прапанова ўстанавіць дадзены міжнародны дзень было агучана ў 1992 годзе на Канферэнцыі ААН па навакольным асяроддзі і развіцці ў Рыа-дэ-жанэйра. Гэты дзень таксама з'яўляецца часткай кампаніі па дасягненні Мэты трывалага развіцця 6: водазабеспячэнне і санітарыя для ўсіх да 2030 года. Тым самым ААН падкрэслівае ключавую ролю даступнасці чыстай вады для барацьбы з беднасцю і забеспячэння эканамічнага росту і экалагічнай устойлівасці. У цяперашні час 2,2 мільярда чалавек ва ўсім свеце не маюць доступу да бяспечнай вады. Неабходныя меры па барацьбе з глабальным водным крызісам.

А дастаткова ці вады ў Беларусі?

Колькасць і якасць даступнай пітной вады вызначаюць развіццё любой дзяржавы, ад яе самым прамым вобразам залежыць узровень жыцці і здароўе насельніцтва. Дастатковасць існуючых водных рэсурсаў залежыць ад нагрузкі на іх — колькасці насельніцтва, відаў прамысловасці і сельскай гаспадаркі, арганізацыі паўторнага выкарыстання і ачысткі вады і другіх фактараў.

Дакладная колькасць водных аб'ектаў у Беларусі невядома. Сустрэкаюцца зацвярджэнні аб тым, што ў рэспубліцы налічваецца каля 20 тысяч рэк і каля 10 тысяч азёр.

Асноўнай крыніцай вады ў Беларусі з'яўляюцца сярэднія і буйныя рэкі, уздоўж водных артэрыяў гістарычна канцэнтраваліся буйныя пасяленні і прамысловыя прадпрыемствы. Важнае значэнне маюць і малыя рэкі, асабліва для сельскай мясцовасці.

Крыніцы — адзін з унікальных відаў водных аб'ектаў Беларусі. Яны маюць важнае значэнне ў працэсах падтрымання стабільнасці гідралагічнага рэжыму, з'яўляюцца цэнтральнымі кампанентамі навакольных іх ландшафтаў і асновай фарміравання біяразнастайнасці. Некаторыя крыніцы прадстаўляюць сабой унікальныя прыродныя аб'екты, якія маюць навуковую каштоўнасць, як помнікі прыроды. Маюць яны і культурнае значэнне — крыніцы традыцыйна займалі важнае месца ў духоўным жыцці беларусаў, з імі звязаны легенды і мясцовыя традыцыі, многія крыніцы вядомыя сваімі гаючымі ўласцівасцямі, з'яўляюцца аб'ектамі паломніцтва вернікаў.

Крыніца д.Каменка Бераставіцкага раёна

Пры гэтым, крыніцы найбольш уразлівыя. У выніку няправільна праведзенага добраўпарадкавання, меліяратыўных, будаўнічых і другіх работ значная колькасць крыніц Беларусі была знішчана.

Інвентарызацыя крыніц — адказная работа. Калі па буйных водных аб'ектах дастатковае і архіўных дадзеных, спадарожнікавых здымкаў, то адназначна вызначыць каардынаты той або іншай крыніцы часта можна толькі на месцы.

Вялікую дапамогу спецыялістам у гэтым аказваюць энтузіясты. У ходзе конкурсу «Крыніцы Беларусі» дзякуючы ім былі нанесены на карту — некаторыя ўпершыню — каля тысячы крыніц.

Тэрыторыя краіны таксама багатая водна-балотнымі ўгоддзямі, у натуральным або бліжкім да натуральнаму стане захавалася каля 863 тысяч гектараў балот. У Беларусі створана вялікая колькасць штучных вадаёмаў, значная частка якіх датычыцца да элементаў меліяратыўных сістэм. Падземныя воды распаўсюджаны ў рэспубліцы паўсюдна, яны залягаюць на розных глыбінях. Істотныя і рэсурсы мінеральных вод, якія выкарыстоўваюцца для лячэння, у пітных мэтах.

У структуры спажывання вады значнае месца займаюць гаспадарча-пітныя патрэбы. У 2019 годзе на іх долю прыйшлося 43% расходу вады.

Прамысловасць есць 16% водных рэсурсаў, на долю сельскай гаспадаркі, уключаючы рыбаводства, даводзіцца 31% спажывання.

Дэфіцыт вады Беларусі не пагражае. У краіне ўдзяляецца вялікая ўвага пытанням забеспячэння непарарыўнага і якаснага водазабеспячэння, вядзецца работа па паляпшэнні экалагічнага стану водных рэсурсаў. Вывучэнне шляхоў рашэння праблем, якія вынікаюць з-за змянення клімату, знаходзіць сваё адлюстраванне ў тым ліку і на дзяржаўным узроўні. Да прыкладу, Мінпрыроды распрацаваны праект Стратэгіі кіравання воднымі рэсурсамі ва ўмовах змянення клімату на перыяд да 2030 года.